

**ANTTI
TUURI**

**Lintujen
kesyttäjä**

Romaani

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

© Antti Tuuri ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-46686-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

Linnut eivät ajattele. Me ajattelemme,
koska emme osaa lentää. Ajatuksemme ovat
oikeastaan samoja voimia, joita
tarvitaan lentämiseen, mutta muuntuneina.

RUDOLF STEINER

1.

Äiti käski mennä kysymään, mikä mies pihassa oli ja mitä sillä oli asiaa. Setämies ei uskonut, että mies ainakaan häntä oli kyselemässä. Sen vaimo Leena tuli kamarista, kurkki äidin kanssa pihanpuoleisesta ikkunasta ja arveli miehen olevan uittomies, joka oli tullut ostamaan maitoa ja leipää.

Esko suutahti. Se kysyi, mistä Leena uittomiehet tunsivat ja tunsiko se hyvin muutkin miehet kuin uittomiehet; ja minkälaiset miehet Leena tunsivat parhaiten?

Leena lähti takaisin kamariin, mennessään se väitti Eskon tuntevan paremmin seurakuntasisaret ja naiskanttorit kuin hän muut miehet, ja uittomiehet, joita ei tuntenut ollenkaan.

Esko ei sanonut siihen mitään, eikä äiti kysynyt, oliko Esko joutunut lähtemään seurakunnasta jonkun seurakuntasisaren tai naiskanttorin takia; puheita siitä oli kyllä

kuultu ja siitä, että seurakunnan tileissäkin oli ollut jotakin selvittelemistä.

Minä menin ikkunan luo katsomaan, miltä pihassa seisova mies näytti: minun mielestäni se ei uittomieheltä näyttänyt. Sanoin uiton menevän kaukana jokivarren pitäjissä merta kohti, eivätkä uittomiehet enää olleet yläjuoksulla olleet moneen viikkoon. Esko kuitenkin epäili, että mies oli uiton häntiä viemässä tai vielä järviuitossa keräämässä lautoista karanneita paperipuita.

– Mikähän mies se on, äiti ihmetteli.

Sanoin meneväni kysymään. Setämies käski sanoa, ettei meillä myyty mitään; leipää saisi ostaa kaupasta ja Bockin olutta Invalidikioskista. Esko käski myös sanoa, ettei eläinlääkäri ollut kotona ja että uiton asioista piti kysyä uittoyhdistyksestä.

Menin paremman verannan kautta ulos ja jäin portaille seisomaan. Mies ei nähnyt minua, se seisoj liikkumattomana omenapuiden luona ja katseli ulkorakennukseen päin; ulkorakennuksen räystään alla olivat rivissä räystäspääskysten pesät, ja pääskysiä lensi pihan yllä ja naapurin karjahaalta päin poikasiaan ruokkimaan.

Haarapääskysillä oli pesät ulkorakennuksen välikaton päällä, ja niitä lensi solasta pihaan ja korkealle peltojen ylle. Mennessään ne rupattelivat niin kuin jotakin tärkeääkin asiaa.

Omenapuiden luona seisova mies ei näyttänyt uittomieheltä; pussihousut sillä kyllä oli ja nahkasaappaat, mutta musta pikkutakki. Se kääntyi, näki minut portailta ja lähti tulemaan pihan yli. Näin, että sillä oli takin alla kauluspaita ja liivit.

Arvelin sen olevan uiton päällysmies tai maatalousteknikko. Kysyin, mitä sillä oli asiaa; mies kysyi isäntää. Kerroin, että isä oli puhujamatkalla ja tulisi joskus illalla.

Kuulin, että Esko tuli verannalta taakseni portaille ja kysyi, mitä mies pihassa teki: meiltä ei myyty mitään ja varastettavaakin oli vähän. Mies kysyi, mihin aikaan isäntä olisi kotona. En ehtinyt vastata, kun Esko jo huusi takanani, ettei tässä nyt häntä isompaa isäntää tarvittu; mies voi hyvin kertoa asiansa hänelle.

Mies lähti pihasta ja sanoi mennessään minulle, että tulisi takaisin illalla. Sanoin Eskolle, ettei se ollut tässä talossa mikään isäntä ja turha sen oli sellaista leikkiä. Kun Esko oli mennyt sisään, mies palasi vielä takaisin ja tuli niin lähelle portaita, että sai kysytyksi huutamatta, tavalisella äänellä, niin ettei sitä kuultu sisällä, asuiko saunakamarissa näin kesän aikana ketään. Ihmettelin, mitä se sillä tiedolla teki, mutta kerroin, että minä asuin saunakamarissa niin kauan kuin koulun kesälomaa kesti. Siihen mies ei sanonut mitään, se lähti uudestaan pihasta eikä kääntynyt enää takaisin.

Menin sisään ja kerroin äidille, että mies oli kyselty isäntää. Esko oli jäänyt keittiöön ikkunanaluspensille istumaan ja lukemaan Vaasa-lehteä, jonka postinkantaja oli aamupäivällä tuonut. Eskon mielestä olin turhaan kertonut isän tulevan vasta illalla, nyt meidän pitäisi koko päivä vahtia, mitä varastettavaa mies oli huomannut pihassa käydessään ja mitä se tulisi varastamaan ennen kuin isä olisi kotona.

Äiti ei uskonut, että mies olisi käynyt varastettavaa katselemassa. Leena tuli yläkerrasta ja istui keittiön pöydän luo puhumattomana, Eskoon suuttuneena. Esko lähti heti ulos. Äiti sanoi, että Leenan ja Eskon olisi parasta sopia välinsä, hän ei aikonut katsella heidän riitojaan koko kesää; heidän riitansa eivät kuuluneet hänelle eivätkä ne kuulu neet ollenkaan minulle; minun kesälomaani Esko ja Leena eivät saisi riidoillaan pilata, olin syksyllä menossa Pietarsaareen lukioon ja minun piti kesän aikana kerätä voimia lukiota varten.

– Lukiossa töitä on paljon enemmän kuin keskikoulussa, talvesta tulee raskas, ja päivät on pitkiä, äiti tiesi.

Leena lupasi, että he lähtisivät heti kun Eskolle löytyisi uusi seurakunta, hetkeäkään kauemmin he eivät äidin vaivoina olisi: Esko oli jo hakenut kahteen seurakuntaan, joista toinen oli kaukana Lapin perukoilla, sinne pappeja oli vaikea saada ja varsinkin pappien rouvia. Esko oli ai-

noa hakija, koesaarna olisi elokuussa, ja asia päätettäisiin sen jälkeen, ja äiti pääsisi heistä.

Leena oli asunut meillä kesän alusta saakka, tullut heti kun siltä oli koulutyö loppunut. Esko oli Leenan tultua lähtenyt puhumatta eikä Leena ollut sen perään kysellyt, mutta isä oli selvittänyt, että Esko oli piispan luvalla josakin pohjoisessa seurakunnassa kappalaista tuuraamassa; entisestä seurakunnasta kuuluneet puheet viran huonosta hoidosta, rahasotkuista ja papille sopimattomasta elämästä eivät piispan mielestä olleet niin vakavia, ettei Esko voisi saada virkaa uudessa seurakunnassa, jos ottaisi menneistä opikseen eikä alkaisi uudessa seurakunnassa heti herraksi vaan ymmärtäisi papin olevan seurakunnan paimen ja palvelija.

Kun Eskon tuuraus loppui kesäkuun lopussa, se tuli meille niin kuin kotiinsa. Leenan olin kuullut sanovan äidille, mikä onni heille oli, ettei lapsia ollut tullut vaivoiksi kaikkien muiden vastusten lisäksi.

Äiti kysyi pihassa seisoneesta miehestä. Kerroin sen läheneen kylälle päin. Esko käski meidän kaikkien olla tarkkoina iltapäivällä, ettei mies pääsisi varastamaan mitään; minun se käski viedä polkupyöräni vajaan, panna vajan ovi lukkoon ja tuoda avain keittiöön ovensuun naukaan.

Kerroin, että puuliiterin ovesa ei ollut lukkoa vaan pelkkä haka; pelkäsikö Esko miehen vievän myös valmiiksi

pilkotut polttopuut liiteristä. Leena ja äiti nauroivat, ja minäkin nauroin, mutta Esko ei nauranut.

Se käski minun nauraa sitten, kun polkupyöräni olisi kadonnut pihasta ja joutuisin ruinaamaan isältä rahaa uuteen pyörään. Sanoin ansainneeni alkukesällä järviuittossa sen verran, että voisin ottaa koska tahansa yhden polkupyörän hinnan lompakostani.

Esko kysyi, olinko kerrannut ruotsin kielen sanoja, joiden kertaamisen isä oli lähtiessään minulle määrännyt; Pietarsaaren lyseossa vaadittiin paljon parempaa ruotsin sanojen osaamista kuin keskikoulussa, jonka olin selvittänyt. En viitsinyt vastata, lähdin ulos.

2.

Kävelin tien yli naapuriin. Olli oli verstaalla isänsä ja velipoikansa apuna, mutta tuli pihaan, kun nojailin hetken aikaa ovella. Veli kielsi Ollia lähtemästä minun mukaani, Olli ei joutaisi kuljeskelemaan joutilaan koulupojan mukana; verstaalla oli nyt töitä paljon, ja sovitut työt olisi tehtävä valmiiksi ennen kuin vapaus koittaisi.

Olli sanoi tienanneensa sokerijuurikkaita harventamalla kymmenen kertaa enemmän kuin ne taskurahat, joita sai isältään verstaalta. Sen isä kysyi, paljonko Olli aikoi maksaa ylläpidosta; verstaan palkkaan kuului täysi ylläpito, aamiainen, puolen päivän ruoka ja illallinen, täysi vaatehuolto, iltapäiväkahvit ja nisu.

Isä oli myös kuullut Ollin kolistelleen yöllä ruokakomeroillakin; ennen ammattikouluun menoa Ollin oli hyvä harjoitella metallitöitä omalla verstaalla, jossa koulutus oli ilmaista ja siitä ajasta maksettiin palkkaakin.

Tiesin Ollin valinnee metallilinjan ammattikoulussa, johon se oli syksyllä menossa Lapualle.

Olli lähti ovelle päin, sen veli kysyi, mihin Olli oli menossa. Olli ei vastannut mitään. Pihassa Olli kertoi velipoikansa olevan huonolla tuulella, peräpukamat olivat taas alkaneet vuotaa eikä neljänsadan aidoissa tänä kesänä tulisi kunnan tuloksia. Veli oli jo valittu edustamaan Etelä-Pohjanmaata maakuntien välisiin yleisurheilukilpailuihin Seinäjoelle elokuussa, mutta Suomi–Ruotsi-maaotteluun ei asiaa olisi alkukesän tuloksilla, ja vaiva esti tulosten parantamisen ennen maaotteluvalintoja.

Pihassa oli kuuma, seisottiin verstaan varjossa ja puhuttiin eteläpohjalaisten urheilijoiden mahdollisuuksista kesän maaotteluissa, ja pohjalaisten pesäpalloseurojen mahdollisuuksista mestaruussarjan peleissä.

Kauan ei uskallettu pihassa joutilaina seisoa, lähdettiin rantaan. Olli otti pyöränsä ja ajoi tielle ja jäi tien reunaan odottamaan, kun hain pyöräni kotipihasta. Esko istui portailla ja kyseli, olinko nähnyt sitä miestä, joka oli käynyt katselemassa varastettavaa. En halunnut puhua pahaa tuntemattomista ja sanoin, etteivät pahat puheet sopineet myöskään pappismiehelle.

– Siitä näki jo kauas mikä mies se oli, Esko huusi kun talutin pyörääni tielle.

Olli nousi pyörälle, kun näki minun tulevan pihasta.

Ajettiin kylän läpi ja osuuskaupan nurkalta alas venerantaan. Pihassa seisonut mies oli kauempana veneiden luona, mutta omaa venettä sillä ei näyttänyt olevan; en uskonut sen olevan uiton työnjohtaja. Jostakin se oli hakenut repun, jota roikotti toisella olkapäällä, näki meidät ja lähti tulemaan, kun asettelimme pyöriä vastakkain.

Olli ihmetteli, mikä mies se oli. Kerroin, että miehellä oli isälle asiaa; se oli käynyt meidän pihassa, mutta lähtenyt kun kuuli isän olevan vasta illalla kotona. Kävelin meidän veneelle, sen pohjalla ei ollut vesipisaraakaan, poutaa oli ollut jo viikko, eikä vene vuotanut. Mies tuli veneen viereen ja kyseli, olimmeko lähdössä järvelle. Sanoin meidän tulleen rantaan katsomaan, ettei veneitä varastettaisi; kylällä oli liikkunut tuntemattomia miehiä. Mies sanoi kulkevansa jalan, venettä hän ei tarvinnut. Sanoin, ettei sen kannattanut loukkaantua; kenenkään rehellisillä asioilla liikkuvan ei tarvinnut loukkaantua, vaikka olimme tulleet tarkistamaan, että veneet pysyivät rannassa.

Mies meni takaisin lepikon reunaan, jossa oli seisonut, ja istui kaatuneen lepän rungolle. Ollin mielestä minun ei pitänyt väittää ketään venevarkaaksi niin kauan kuin kaikki veneet olivat maihin vedettyinä. Mies huusi, että tulisi illalla juttelemaan isän kanssa. Kysyin, oliko miehellä isän kanssa riitaa jostakin, mutta mies väitti, ettei riitaa ollut ollut ennen eikä ollut nyt.

Kun kysyin, millä asioilla mies kulki, se pyysi meitä tulemaan lähemmäksi, koska ei halunnut huutaa asioistaan koko kylälle. Käveltiin siihen, missä mies istui, ja istuttiin sen viereen lepänrungolle. Mies sanoi olevansa ammatiltaan lintujen kesyttäjä. Olli nousi seisomaan, pani tupakaksi ja otti muutaman askeleen kauemmaksi.

Kysyin, mitä mies tarkoitti sillä, että oli lintujen kesyttäjä.

– Niin kuin leijonankesyttäjä, Olli sanoi.

– Tai hylkeiden, minä sanoin.

Olli kysyi, oliko mies karannut sirkuksesta. Se nauratti Lintujen kesyttäjää. Se väitti kulkevansa kesyttämässä viljelejä lintuja, ei tehnyt työtä sirkuksessa vaan eli vapaana kesyttäjänä; nyt hän oli matkalla Jäämerelle lintuvuorille, jossa kesytettävää riittäisi. Kuunneltiin, mitä mies kertoi, ei osattu vastaanakaan väittää. Lintujen kesyttäjä tuntui olevan asiastaan varma.

Ollin mielestä meidän ei tarvinnut kysellä tämän enempää lintujen kesyttämisestä, lintujen kesyttäminen oli meille tuttua: poikasina pesästään otetut variksenpoikasopivat tekemään monenlaisia temppuja; Ollilla itselläänkin oli ollut edellisenä kesänä variksenpoikanen elätinä, ja muistin variksen olleen niin tottunut Olliin, että vielä lentämään opittuaan se oli aina Ollin mukana, missä vain kuljimmekin.

Sitten joku oli kyllästynyt variksen huutamiseen ja pas-komiseen ja syöttänyt sille tupakantumpin. Olli oli löytänyt elättinsä pihasta kuolleena, siivet levällään, eikä koskaan saatu selville, kuka tumpin varikselle oli syöttänyt.

Puhuttiin hetki kesyvariksista ja muista villeistä eläimistä, joita oli ollut tutuilla eläteinä. Sitten sanoin lähteväni kotiin syömään. Lintujen kesyttäjä lupasi tulla meille illalla, ja kerroin isän olevan kotona, jos auto oli pihassa. Lintujen kesyttäjä otti repustaan leipää ja voita ja teki voileivän. Olli ja minä otimme pyörät ja ajoimme rannasta rinnettä ylös kylälle. Olli jäi osuuskaupan kahvilaan, sen ei tehnyt mieli mennä verstaalle hitsaamaan. Se lupasi tulla illalla meille sitten kun Lintujen kesyttäjä olisi puhunut isän kanssa.

Äiti oli jo laittanut ruuan pöytään, ja Esko ja Leena istuivat syömässä, kun tulin keittiöön. Kerroin nyt tietäväni, mikä mies pihassa oli ollut. Esko ja Leena näyttivät pitävän toisilleen mykkäkoulua eivätkä sanoneet minulle mitään, mutta äiti kysyi, mikä mies oli ollut ja mitä se oli ollut vailla.

Kerroin, että mies oli ammatiltaan lintujen kesyttäjä ja matkalla Jäämeren rantaan lintuvuorille kesyttämään miljoona lintua. Äiti ei siihen sanonut mitään, mutta Leena ei saanut pidätetyksi nauruaan vaan tirskahti.